

GEJZA DEMETER RÁJ NA ZEMI

Romské pohádky

TRIÁDA

**ILUSTROVALA
MARTINA
ŠPINKOVÁ**

GEJZA DEMETER RÁJ NA ZEMI

**GEJZA
DEMETER
RÁJ NA ZEMI
ROMSKÉ
POHÁDKY**

**ILUSTROVALA
MARTINA ŠPINKOVÁ**

TRIÁDA

**Kniha vychází s laskavou podporou
Ministerstva kultury ČR**

**© Nakladatelství Triáda, 2011
© Gejza Demeter, 2011
Epilogue © Zbyněk Andrš, 2011**

**ISBN 978-80-87256-51-0 (tištěná verze)
ISBN 978-80-7474-080-0 (PDF)**

NA ÚVOD

Romské pohádky – něco, po čem jsem marně pátral. U známých jsem sice dvě polorozpadlé knížky sehnal, ale ty jenom vypadaly, že jsou romské. Obě knihy napsaly české spisovatelky údajně podle vyprávění starých Romů. Avšak ve všech pohádkách, které tyto knížky obsahovaly, Romové jenom kočovali z místa na místo, hráli, zpívali a tancovali. Živili se jen tím, co ukradli a upytlačili na poli nebo v lese. Byli většinou hloupí a špinaví. Ani v jedné pohádce jsem se nedověděl, že pracovali u sedláka celý den na poli a to jen za pár kilo brambor nebo pecen chleba. Kromě hádání z ruky autorky úplně pominuly, že Romové provozovali svá řemesla. V jejich pohádkách nepadla ani zmínka o nenávisti „gádžů“, majoritní bílé společnosti, ke svým romským spoluobčanům. Romové jsou v nich vyličníci jako romantici, kteří nedělají nic jiného, než že sní o sladkém a bezstarostném životě. Avšak pohádky, které jsem jako malé dítě slýchal já, byly jiné. A právě proto jsem se rozhodl, že jich několik, opravdu romských, napíši.

Pohádky, které jste právě otevřeli, jsem slýchal před více než padesáti lety od svého dědečka Jána Telváka, zvaného Biňáč. Narodil se v roce 1900 na východním Slovensku v Dlhém nad Cirochou. Ze své rodné vesnice se vzdaloval, jen aby navštívil své příbuzné. Nikdy to nebylo déle než na dva tři dny. Toto porušil jen dvakrát v životě. Poprvé v roce 1944, když nacisti, za vydatné pomoci hlinkovců a většinové společnosti, odvěkli celou romskou osadu, v níž žilo 289 lidí, do sběrného tábora v Dubnici nad Váhom. Dědeček se svou rodinou a dalších třiapadesát Romů z naší osady měli štěstí. Na jaře 1945 je osvobodila Rudá armáda a oni se vydali pěšky domů.

Podruhé opustil dědeček svou rodnou vísku v roce 1947. Tentokrát ho, pro změnu komunisté, přinutili podepsat, že dobrovolně odchází v rámci osidlování českého pohraničí na Šumavu a že tam bude pracovat

na státním statku jako pasák krav. Odvezli ho do Borových Lad, ale dědečkovi se tam nelíbilo, a proto se už v roce 1948 vrátil zpět do Dlhého. Zde žil a provozoval své kovářské řemeslo až do své smrti v roce 1973.

Dědeček neměl žádné školní vzdělání, nechodil po světě, kde by se lecčemu naučil, a přesto, alespoň v očích nás Romů, byl vzdělanější než kdejaký studovaný doktor věd. Byl to člověk, který věděl o životě snad všechno, a v jeho pohádkách se to odráželo. Byl v nich smích, pláč i smutek. Odvaha, strach i beznaděj. Nezměrná bolest, naděje, ale i nenávist a zlost. Uměl vyprávět tak sugestivně, že toto všechno přenášel na své posluchače a vyvolával v nich pocity, kterými procházel nejen hlavní hrdina, ale i vedlejší postavy.

Jak už jsem předeslal, pohádky jsem slýchával před více než půl stoletím a na mnohé jsem už úplně zapomněl. Na některé se pamatuji jen matně, ale u jiných, zejména u těch kratších, mi zůstal v paměti alespoň jejich obsah, ze kterého jsem vycházel. Možná, že se vám budou zdát moje pohádky krátké a až příliš prozaické, ale snažil jsem se, abych je neochudil o nic podstatného a napsal je tak, jako by je vyprávěl můj dědeček.

RÁJ NA ZEMI

Bylo nebylo, mé sladké Štěstí, i ty, jediná Pravdo, беру vás za svědky, bylo jedno veliké nic a do tohoto nic přišel Bůh. Neviděl nic, protože byla veliká tma. Neslyšel nic, protože bylo veliké ticho. Nikde nebylo nic ani nikdo. Bůh hledal někoho nebo něco mnoho let, ale nenašel nic ani nikoho. Řekl sám sobě: „Takhle to nemohu nechat. Jsem už dost starý na to, abych nadále bydlel u táty, udělám si tady svůj svět!“

No a protože Bůh může udělat, co chce, udělal nejprve světlo. Potom přidal slunce, měsíc, hvězdy a zem. Na zemi udělal veliká i menší horstva, kopce i malé kopečky, oceány a moře, veliké i malé řeky, potoky a potůčky, hluboké lesy, pouště i krásné louky. Toto všechno osídlil všelijakými zvířaty. Všechno to udělal za šest dní a byl z toho dost unavený. Sedl si na kámen a díval se na svou práci. Dívá se, dívá, ale není spokojen. Něco tu chybí, musí to udělat, ale co? Přemýšlí, přemýšlí, a už na to přišel: neudělal nic, co by mu bylo podobné. Neudělal Člověka!

„To se lehce řekne, udělám člověka, ale jak a z čeho?“ přemýšlí Bůh a sedí dál na kameni. Jde okolo opice a vidí Pána Boha, jak sedí na kameni a přemýšlí. „Co je ti, Pane Bože, o čem tak usilovně přemýšlíš?“

„Ale opičko, chci udělat člověka a nevím jak ani z čeho, aby se nepodobal zvířeti.“

Opička chvíli přemýšlela a potom řekla: „Udělej ho z hlíny jako nás, ale aby na něm nenarostla srst, dej ho vypálit do pece a potom mu vdechni duši do těla!“

„Děkuji ti, opičko, a protože jsi mi dnes tak dobře poradila, budou všechny opice, a to navěky, nejmoudřejší ze všech zvířat,“ a jak řekl, tak tomu je až dodneška.

Vstal a šel dělat člověka. Uhnětl ho z hlíny a potom ho dal do pece. Čekal, až se vypálí, ale protože se bál, aby ho nespálil, vyndal ho z pece moc brzy. Člověk byl moc bílý a nesplňoval jeho představy. Ale i přesto

mu vdechl duši do těla a začal dělat druhého člověka. Jenže tentokrát ho nechal v peci moc dlouho a on se spálil. Byl celý černý. I tomuto člověku vdechl duši a pustil se do práce na třetím. Už už ho chtěl vzít z pece, když vtom začalo pršet a oheň v peci uhasl. Když přestalo pršet, vyndal Bůh třetího člověka z pece, byl celý mokrý a nějak zežloutl. „Ani tenhle člověk není podle mých představ, udělám ještě jednoho, ale na toho dám pozor jako na vlastní oko!“ řekl si Bůh a začal dělat čtvrtého člověka. Když ho dal do pece, dával veliký pozor, aby byl takový, jakého ho chtěl mít. Když ho vyndal z pece, obhlédl ho a vdechl mu duši. Řekl: „Nyní jsi podle mých představ, a proto budeš mým nejmilejším dítětem. Tebe si nechám u sebe tady na Nebi.“

Jak dlouho žili všichni pohromadě na Nebi, není známo. Možná, že to byl jeden rok, sto nebo i tisíce let, to už nám nikdo nepoví. První člověk s druhým i s třetím dělali všechno, co jim Bůh nařídil, ale čtvrtý nedělal nic, jen chodil s Bohem a on ho učil všemu, co uměl sám. Jenže to se nelíbilo třem ostatním. Jednou přišli za Bohem a zeptali se ho, proč oni musí pracovat, a čtvrtý se jenom učí.

Pán Bůh jim odpověděl: „Čtvrtý z vás mi je nejmilejší a učí se proto, aby mi pomáhal, až už nebudu moci nic dělat. Jsem sice nesmrtelný, ale přece jen stárnu.“

„Ty jsi náš otec a moc dobře víš, že to já se měl učit a pomáhat ti, protože jsem nejstarší,“ řekl první.

„Mluví pravdu,“ přidali se druhý a třetí, „ty nás nemáš rád. Miluješ jen čtvrtého.“

„To není pravda,“ bránil se Bůh, „já vás mám rád všechny, ale čtvrtý je mi milejší, protože je jako já. Je mi prostě podobný.“

„Jsem nejstarší, a proto mě musí bratři poslouchat. I čtvrtý, protože když ne, můžu ho i zabít!“

„Drž hubu!“ rozněval se Bůh. „Jestli ti není tady v Nebi dobře, můžeš jít dolů na zem a tam si dělej, co chceš!“

První se trochu lekl, ale přesto odpověděl: „Co bych tam dělal sám? Šel bych, kdyby tam se mnou šli druhý a třetí.“

„Chtěli byste s ním?“ zeptal se Bůh.

„Ano, půjdeme s ním, protože se už nemůžeme dívat na to, že my musíme pracovat a čtvrtý ne.“

„Dobře tedy, zítra půjdete na zem mezi zvířata. Budete se zabíjet a navzájem požírat jako ona. Tady nechcete pracovat, ale tam budete muset, jinak zemřete hladu. Tam dole nebudete žít navěky, ale budete umírat stejně jako zvířata. Aby po vás něco zůstalo, udělám vám ženy. Budete se s nimi milovat a množit, až se stane z rodiny kmen a z kmene národ.“

Jak Bůh řekl, tak i udělal. Večer šli všichni spát, ale Bůh začal dělat tři ženy pro své tři syny. Dalo mu to hodně práce, protože ženy musely být stejné jako jejich mužové. Pracoval až do rána.

Hned jak bratři vstali, šli se podívat na ženy, které jim Bůh slíbil. „Už se nemůžete dočkat, že ano? Chtěl jsem jít spát, ale když už jste tady, tak udělám, co musím: Pojd' sem, můj první synu! Tady ta bude tvoje,“ řekl a dal mu bílou ženu. „Dám vám zemi, a tam budete žít, ale budete nenasytní, závistiví a nikdo z vás nebude chtít pracovat. Budete všichni,

jako jsi ty, že nikoho nemiluješ, jen sebe. Národy, které z vás vzejdou, rozpoutají mnoho válek, ve kterých zahyne mnoho lidí, tvých bratrů. Dávej si však pozor! Jakmile toho bude i na mě moc, zničím vás, a možná i celou zemi.“

„Můj druhý synu, tahleta je tvoje,“ řekl Bůh a dal mu černou ženu. „I vám dám zemi, ve které budou žít tvoje národy. Dám ti však větší sílu než tvému prvnímu bratru, abys mu mohl klást větší odpor, než by mu bylo milé.“

„No a tady je tvoje žena, můj třetí synu,“ ukázal Bůh na žlutavou kra-savici. „I vám dám zemi, kde budete žít s vaším potomstvem, ale protože tě déšť trochu rozmočil, jsi o něco menší a slabší než ostatní. Zato však budou tvoje národy velmi šikovné a hbité. Tvá země bude velice dobrá, bude ti dávat úrodu i třikrát do roka. – A nyní vám všem dám jména. Ty, můj první synu, protože jsi bílý, budeš se jmenovat Bílý Gádžo, ty, druhý synu, jsi černý, a proto budeš Černý Gádžo, ty, třetí synu, budeš Žlutý Gádžo. Můj čtvrtý syn je celý po mně, a proto jeho jméno bude Rom. A teď pojď ke mně, Bílý Gádžo, a vyber si zemi, kterou chceš!“

„Tak to teda ne! Mně jsi slíbil, že mi dáš nejlepší zemi, ale co na mě zbude, jestli mi ji vezme Bílý Gádžo?“ začal křičet Žlutý Gádžo.

Černému Gádžovi se to taky nelíbilo: „Řekl jsi, že každému dáš jeho zemi ty, tak proč vyzýváš Bílého Gádže, aby si ji vybral sám?“

„Ještě jste v Nebi a už se hádáte? No počkejte, já s vámi zatočím, to budete koukat. Nechcete mě poslouchat ani mi rozumět, tak abyste věděli, od dnešního dne si nebudete rozumět ani vy mezi sebou. Každý budete mluvit jinou řečí. Teď pojďte, spustím vás dolů na zem, abych už od vás měl jednou provždy pokoj!“

Vzal Bílého Gádže i s jeho ženou a spustil je na jednu velikou zem. Ta země se dnes jmenuje Evropa. Černého Gádže i se ženou spustil na zem, které dnes říkáme Afrika. Žlutého Gádže se ženou spustil do nejkrásnější a nejlepší země na světě, kterou dnes známe jako Asii.

„Dnes už jsem moc unavený, půjdu spát,“ řekl Bůh Romovi, „ale až se vzbudím, dáme se do práce a budeme dělat všechno společně.“ Zůstali na Nebi sami a žilo se jim dobře snad sto nebo i tisíce let, sám nevím jak dlouho.

Jednou měl Bůh nějakou práci až v Sedmém světě, a proto tam musel odejít na celý rok. Rom zůstal v Nebi úplně sám a velice se mu stýskalo nejen po Bohu, ale i po bratrech. Neměl co na práci, a tak si řekl, že se

podívá, co dělají jeho bratři. Dívá se z Nebe na zem a nevěří vlastním očím. Bratry nikde nevidí, ale místo nich jsou na zemi spousty lidí bílé pleti. „Asi to budou národy Bílého Gádže,“ myslí si Rom. „A támhle jsou černí lidé, to je jistě potomstvo Černého Gádže. A úplně na druhé straně země, to jsou žluté národy, takže i Žlutý Gádžo má svůj lid, jenom já nemám nic...“

Romovi to přišlo velice líto, a proto se rozhodl, že až přijde Bůh ze Sedmého světa, požádá ho, aby ho taky poslal na zem. Ani ne za týden se Bůh vrátil do Nebe. Jakmile ho Rom spatřil, rozběhl se k němu: „Dobrý den, otče, udělal jsi všechnu svou práci v Sedmém světě? Nejsi po cestě unavený?“

„Děkuji za optání. Všechno šlo dobře a únavu necítím. A co ty? Nestýskalo se ti po mně?“

„Velice, a nejen po tobě, ale i po bratrech. Díval jsem se na zem a viděl jsem jejich potomky. Řeknu ti, udělali moc dobře, když odsud odešli na zem.“

„Proč to říkáš, můj synu?“

„Oni už sice dávno zemřeli, ale zůstaly po nich velké národy. A co zůstane po mně? Nic!“

„Ty ale nikdy nezemřeš. Ty zůstaneš navěky se mnou v Nebi.“

„Ale zůstanu navěky sám. Já bych chtěl také ženu, abych s ní měl děti, rodinu, kmen, svůj národ!“

„Velice jsem se obával okamžiku, kdy mě o toto požádáš, a jak tě poslouchám, tak už je tady. Ale já už nemám žádnou zemi, kterou bych ti věnoval. K tvým bratrům tě poslat nemohu, protože tě neměli rádi a nebudou tě chtít ani jejich lidi.“

„Spusť mě ke Žlutému Gádžovi, on byl ke mně hodný!“

„Ne. Já ti půjčím, a třeba i navěky, když dodržíte mé podmínky, svou zahrádku, kterou mám na zemi. Odpočívám v ní, když tam mám nějakou práci. Bohužel je hodně malá pro větší národ. Ale víš, co uděláme?“

„Nemám tušení, otče.“

„Teď ti udělám ženu a potom se spustíme všichni tři na zem a tu zahrádku natáhneme do čtyř stran, aby pro vás byla dost velká.“

Jak Bůh řekl, tak také udělal. Stvořil mu ženu a hned druhý den se všichni tři spustili na zem, přímo do zahrádky Pána Boha. Bůh s Romem ji natáhl do čtyř stran tak, že kdyby šel člověk ve dne v noci pěšky, trvalo by mu to celý měsíc, než by ji přešel z jedné stany na druhou.

„Jé, tatínku, ty tady máš nádheru. Vidím velké i menší hory, kopce

i kopečky, lesy a překrásné louky plné zvěře, řeky, potoky i potůčky plné ryb. Řeknu ti, že máš velice krásnou zahradu, možná že ještě krásnější, než je Ráj na nebi.“

„Máš pravdu, můj synu, a věř mi, že ta zahrada byla opravdu mým rájem tady na zemi. Vždy jsem v ní odpočíval, když jsem měl co dělat tady dole. Nyní ti tu rajskou zahradu přenechám, ale jen dokud s ní budete spokojeni, tak jak je. Dokud si z ní nevezmete nic jiného než to, co vám dám, nebudete ji ničit a nezapomenete na mě.“

„Jak bychom mohli na tebe zapomenout,“ řekla Romova žena, „vždyť ty jsi nás udělal a dal jsi nám svůj Ráj na zemi, který budeme hlídat jako oko v hlavě. Nikdy na tebe nemůžeme zapomenout, a abys věděl, že jsme opravdu vděční, budeme ti každý den obětovat. Muži, řekni taky něco! Nemám pravdu?“

„Ano, máš. Tatínku, přesně tak to bude, na to ti dávám své slovo!“

„Nevím, nevím,“ řekl Bůh, „ale myslím si, že na mě zapomenete zrovna tak, jako na mě zapomněli tvoji bratři. Také mi ze začátku dávali oběti a dnes si na mě vzpomenu, jen když něco potřebují anebo je postihne nějaké neštěstí. Proto když umřou, odeberu jim duši a oni se pak rodí jako listí, tráva nebo kamení. Nejčastěji však jako červi. Ke mně do Nebe si nikoho neberu, protože mě moc rozhněvali. Aby i tvůj národ nedopadl stejně, říkám jednou provždy: Vám duši neodeberu, i kdybyste mě rozhněvali sebevíc! Budete umírat, ale opět se narodíte jako lidé, kteří mají svou duši. – No, já už půjdu do Nebe, neboť jsem velmi unavený. Už mě nikdo nikdy neuvidí ani neuslyší, a proto ti připomínám, nezapomeňte na mě ani na slovo, které jsi mi dal! Dokud tomu tak bude, budete žít dobře a spokojeně. Nikdy s nikým nepovedete žádnou válku a vaši mrtví, dokud se znova nenarodí, vám budou ve všem pomáhat, anebo škodit – to podle toho, jak si kdo zaslouží. Dávejte si však pozor, abyste na mě nezapomněli a neporušili podmínky, které jsem vám dal ohledně rajské zahrady. Pokud nedodržíte slovo, zničím zahradu i s vámi!“ řekl Bůh a zmizel.

Rom se svojí ženou zůstali sami, ale ne na dlouho. Měli spolu děti, děti zase svoje děti a tak dále z generace na generaci. Z rodiny se stal kmen a z kmene povstal romský národ. Každý den přinášeli Bohu oběti, modlili se k němu a žili si spokojeně mnoho set a možná i mnoho tisíc let. Nikdo to neví. Ale protože nic netrvá věčně, stalo se, že Romové nedodrželi slovo, které dal první Rom se svojí ženou Pánu Bohu. Romové jako národ rostli, ale Ráj na zemi nikoliv. Každý Rom se chtěl oženit a se svojí rodinou bydlet

na loukách v blízkosti vody a lesa, jenže tam už nebylo místo. Proto museli stavět domy na kopcích, a to se jim nelíbilo. Měli na všechny, i na Pána Boha, velikou zlost. Nejprve začali Bohu sprostě nadávat a potom mu přestali dávat oběti. Dověděl se o tom jejich král a ihned poslal do jejich vesnic své vojáky, aby se jich zeptali, proč přestali dávat Bohu oběti.

Vojáci přicházeli do vesnic a ptali se starostů: „Král se ptá, proč jste přestali dávat Bohu oběti? Proč nedodržujete slovo, které Pánu Bohu dal náš první král, který byl nejmilejším dítětem Pána Boha. Jak jste si troufli něco podobného udělat? Mluv, ale jen čistou pravdu, protože když budeš lhát, tak tě dá pan král zavřít do hladomorny!“

Každý starosta mluvil stejně: „Už je nás hodně, na loukách není místo, abychom si tam postavili domy a bydleli v nich. Musíme odcházet až sem do hor, a jak sám vidíš, tady už není nic. Ani voda, ani zvěř. Pro vodu chodíme až dolů k potoku a na lov zvěře do hlubokých lesů. Cesta tam a zpět nám trvá celé dva dni. Proto tady žijeme velice chudě, a pokud bychom Bohu dávali oběti, zemřeme hlady. Oběti ať dávají ti, co bydlí na rovinách u řek nebo u lesů, ti mají všeho dost. Zvěř jim běhá takřka po zahradách, v řekách plave hodně ryb, ale u nás? Vidíš sám, že nemáme nic.“

Vojáci vylíčili královi vše podle pravdy. Vyslechl je a potom zavolal své kněží, ať mu poradí, co má dělat. Přemýšleli celé tři dni a potom mu řekli: „Poslyš, náš králi, s tím se nedá mnoho dělat. Můžeš udělat jen tři věci, ale jestli je uděláš, tak rozhněváš našeho Pána Boha. Chceš je slyšet?“

„Ano, chci je slyšet, protože musíme něco proti tomu, co jsme slyšeli, udělat.“

„Tak tedy poslouvej, první věc je: Dej v lesích postavit vesnice, aby měl lid kde bydlet, ale počítej, že tím zničíme všechny lesy. Zvěř z nich uteče pryč, protože nebude mít úkrytu před lidmi. – Druhá věc je taková: Chudým lidem umožni hledat v horách a v kopcích po celé zemi stříbro, zlato, diamanty a ostatní drahé kamení. To, co najdou, ať promění za to, co potřebují k životu. – A třetí věc: Nech všechno tak, jak to je, oběti za chudé budeme Bohu dávat my. Možná tím uděláme dobře Pánu Bohu i chudým.“

Král je vyslyšel a řekl: „Děkuji vám, dali jste mi dobrou radu. Přijďte zítra a já vám řeknu, co udělám.“

Druhý den kněží přišli a král jim sdělil své rozhodnutí: „Poslouvejte mě dobře, první věc nemohu udělat, protože náš praotec Rom dal Bohu své slovo, že jeho Ráj na zemi nikdy nezničíme. Kdybychom postavili jednu nebo deset vesnic, tak by se nic nestalo, ale také by nám to nepomohlo, to by bylo málo vesnic. Kdybychom stavěli dál, nezůstal by z lesa ani jeden strom. Druhou věc také nemůžeme udělat. Bůh řekl, že si můžeme vzít jen to, co nám dá on sám. Zůstává nám jen třetí věc, necháme všechno tak, jak to je. Vy budete dávat oběti za ty nejchudší, a abychom jim pomohli i jinak, tak každý, kdo najde nějaké stříbro, zlato, diamanty nebo jiné drahé kamení, musí je odevzdat mně. Já to všechno rozdělím a dám tomu, komu to bude nejvíce zapotřebí. Nyní jděte a řekněte to všem Romům!“

„Nehněvej se na mě, náš králi,“ řekl jeden kněz, „mluvil jsi velice moudře, ale jedno bys měl udělat sám...“

„A co, prosím tě?“

„Ty sám bys měl své rozhodnutí říci všem Romům. Od tebe je pochopí lépe než od nás.“

„Dobře tedy, ať přijde v neděli před palác co nejvíce Romů a já jim vše řeknu. K tomu ještě pošlu své vojáky, aby má slova rozhlásili, když ne do každého domu, tak alespoň do každé vesnice.“

V neděli přišlo před palác více než dva tisíce Romů, aby si poslechli, co jim král chce říci. Když král uviděl, že už je nádvoří zaplněno do posledního místa, začal k Romům mluvit: „Poslouvejte mě dobře, Romové,

žijeme tady v Ráji na zemi už mnoho tisíc let, a jak sami víte, žijeme si dobře. Jenže náš národ roste a Ráj na zemi zůstává stejný, jak ho Bůh a náš praotec stvořili. A proto už není dost místa na rovinách, aby si tam postavili domy všichni Romové. Někteří si je musí stavět na vysokých kopcích nebo v horách a tam, jak víte, není tak dobrá země jako na rovinách a není tam ani tolik zvěře. Proto tito lidé nemají dostatek toho, co potřebují. Stávají se chudšími než ti z rovin. Jenže tohle náš Pán Bůh nechce. On půjčil zahradu všem Romům, a proto nestrpí, aby byl někdo bohatý a někdo chudý. Pán Bůh nám zakázal ničit přírodu. Proto nemůžeme – abychom odstranili chudobu – kácet lesy, které zůstaly na rovinách, a stavět tam domy. Nařizují tedy, za prvé: Každý bohatý se o všechno rozdělí s chudým! Za druhé: Kdo najde nějaké stříbro, zlato, diamanty nebo jiné drahé kamení, všechno odevzdá mně! Já je pak dám tomu, kdo je bude nejvíce potřebovat. Za třetí: Toho, kdo by mne neuposlechl, ať by to byl kdokoliv, vyženu z Ráje na zemi pryč, nebo ho dám zavřít na dlouhá léta! Toto vám přikazuji já, váš král, a proto to tak musí být!”

Ani ne za tři dny znal jeho slova každý člověk v království. Chudým se velice líbila, těm bohatším už méně, trochu reptali, ale nikdo se neodvážil proti králi vystoupit. Zato ty nejbohatší králova slova velmi rozčilila. A nejvíce královy tři bratry a dvě sestry.

„Jak si mohl dovolit vyhlásit něco takového?“ řekl nejstarší z nich, Faño. „Vždyť je králem jen proto, že se narodil o necelé dva roky dříve než já. Kdyby zemřel nebo se mu něco stalo, byl bych dnes králem já. A já chci žít podle sebe, a ne podle toho, jak on mi přikáže. Mám pravdu, nebo ne? Řekněte něco také vy!“

„Máš pravdu, my ho také nebudeme poslouchat! Půjdeme k němu a řekneme mu, co si o jeho příkazech myslíme, ale budeš mluvit jenom ty, Faño, protože jsi našeho otce druhorozený syn.“

Jak řekli, tak udělali. Když je král uviděl, velice se zaradoval. „Dobře, že jste přišli, moc rád vás tady vidím. Přišli jste sami? A co švagři, švagrové a děti? Kde jsou oni? Proč jste je nevzali s sebou?“

„Přišli jsme sami, protože s tebou chceme promluvit,“ řekl Faño.

„A o čem?“

„O tvých hloupých příkazech a o tvém hloupém Pánu Bohu.“

„O tvém hloupém Pánu Bohu?“ rozhněval se král, „řekl jsi opravdu, o tvém hloupém Pánu Bohu? Copak je to jenom můj Bůh? Není to také Bůh tvůj a tvých sourozenců? A vůbec, mluvíš jen za sebe, nebo za všechny, co tu stojíte?“

„Mluvím za všechny a opravdu jsem řekl ‚tvůj hloupý Pán Bůh‘. Kdyby byl chytrý, tak by na to, co jsi přikázal, ani nepomyslel. Kdo to kdy slyšel, že by Bůh nechtěl, aby byli bohatí a chudí. Jak mohl dát svůj Ráj na zemi každému, když jej dal jenom našemu praotci? To on, a ne nějaký Bůh, dal každému pozemek, aby si na něm postavil dům a hospodařil. A jak kdo hospodařil, tak je teď bohatý, nebo chudý. Jestli na chudé zbývá už jenom horší půda, nedá se nic dělat, budou chudí. Pokud tam ale nechtějí hospodařit, tak ať přijdou k nám bohatým a pracují za jídlo. Spát můžou ve chlěvě u krav nebo u prasat.“

Král zezelenal zlostí, ale neřekl nic, jen poslouchal, co bratr řekne dál.

„Ty nám nařizuješ, abychom se s chudými rozdělili o všechno, že to tak chce Bůh. No řekni, králi, nejsi blázen? Znáš přísloví o tom, že kdo poslouchá blázna, je sám blázen? Ale my nejsme hloupí, a proto tě neuposlechneme!“

„Už jsi domluvil?“

„Ne, ještě ti něco řeknu: Teď jsi král, ale kdyby se ti něco stalo, tvoje místo bude moje, a já potom ukážu těm chudákům, jak se tancuje podle mého hraní!“

„Dost!“ skočil mu do řeči král. „Říkáte, že můj Bůh i já jsme hloupí. Není to i váš Bůh?“

„Ne, není to náš Bůh, je jen tvůj, my takového Boha, který pomáhá jen chudým, nechceme. Najdeme si takového, který bude pomáhat jen nám a na chudý lid úplně zapomene.“

„Já jsem vás vyslechl a nyní poslouvejte vy mne. Faňu, řekl jsi, že já a můj Bůh jsme hloupí. Jak přemýšlíš o mně, to je mi jedno, ale z toho, co jsi řekl o našem Bohu, je mi těžko u srdce. Kdyby to řekl někdo jiný, dám mu hned setnout hlavu, ale tobě to udělat nemohu, prolil bych otcovu krev. Prohlásil jsem však, že potrestám každého, kdo neuposlechne mé příkazy, ať by to byl kdokoli, a vy jste první, kdo jste se jim vzepřeli, proto i vás musím potrestat. Jak jsem pochopil z tvých slov, chtěli byste otroky, aby pracovali za jídlo na vašich hospodářstvích. Víš, co udělám? Vezmu vám hospodářství a udělám otroky z vás. Jen tak poznáte to, co jste chtěli udělat jiným. – Vojáci! Pošlete pro jejich manželky, manžele a děti a přiveďte je ke mně! Tady těch pět pořádně hlídejte!“

Sestry začaly plakat a bratři sprostě nadávat, ale král je neposlouchal. Odešel do vedlejší místnosti, ve které s pláčem prosil Boha, aby mu odpustil, co nyní musí udělat. Netrvalo to dlouho, přišel voják a hlásil mu, že už

na něj všichni čekají. Král vešel do sálu, poručil jim, aby padli na kolena, a zvolal: „Poslyšte můj rozsudek! Dal jsem své slovo, že potrestám každého, ať by to byl kdokoliv, kdo neuposlechne mé příkazy. Vy jste je odmítli a nazvali jste mě i našeho Boha hlupáky. Od této chvíle jste všichni moji otroci. Budete pracovat na mém panství a budete spát ve chlévě u krav. Vaše děti mohou jít s vámi, nebo zůstat se mnou tady v paláci, o svém osudu ať rozhodnou samy!“

Faňovy děti, tři chlapci, už byli velcí, chtěli jít se svými rodiči. Dva chlapci druhého bratra chtěli být také s matkou a otcem, ale šestnáctiletá Čipirka se rozhodla zůstat v paláci, protože měla ráda jednoho královského vojáka. Třetí bratr a jedna sestra děti ještě neměli. Druhá sestra měla dvě malé děti, a ty dala královi sama s prosbou, aby je vychoval. Po tom všem nechal král zavolat vojáky: „Tyhle otroky odvedete na mé hospodářství, kterému se říká Pod lesem, a tam je budete dobře hlídat! Každý z vás mi za ně ručí svou hlavou! Ženy budou spát u krav a muži u prasat. Na polích budou pracovat odděleně od sebe, tak aby se nemohli vidět. Každý bude pracovat dvanáct hodin denně a jíst budou jenom to, co si uvaří. Každý den dostanou odpovídající množství mouky, brambor, mléka, hrachu nebo fazolí a trochu sádla. Nic víc! Kdyby někdo nechtěl pracovat, donutíte ho holí! – Faňu, poslouvej teď dobře! Aby se mi náhodou něco nestalo, zůstanete mými otroky až do smrti. – Vojáci, hlídejte je ve dne v noci, protože uteče-li jeden jediný, všem vám nechám srazit hlavy!“

Jak král řekl, tak se také stalo. Hospodářství a otroky hlídalo dvě stě vojáků dlouhých pět let, dokud poslední z otroků nezemřel vyčerpáním. Když se doslechli bohatí, že král udělal ze svých bratrů a sester otroky, protože odmítli splnit jeho příkazy, velice se polekali a ještě víc se snažili plnit vše, co nařídil. Nejvíce se však bály rodiny, ze kterých pocházeli královi švagři, aby se královi náhodou neznelíbily a on je také nezotročil. Deset rodin se domluvilo a jednou v noci potají sebrali všechno své bohatství, naložili je i s dětmi na vozy a dali se na útěk z Ráje na zemi. Utíkali a utíkali, kam je jejich oči vedly. Prošli mnoho hor, hluboké lesy, močály, pouště. Všude nalézali krásná místa, kde by se mohli usadit a žít tam, ale zdálo se jim to moc blízko. Báli se více králových vojáků než neznámé cesty, která byla před nimi.

Utíkali už celý rok, až došli do jedné velice krásné země, ve které žili žlutí lidé. Tihle lidé byli o něco málo menší než oni.

„To asi bude národ Žlutého Gádže, bratra našeho praotce,“ vzpomněli

si Romové, co jim kdysi vyprávěli rodiče. Přišli k nim a začali s nimi mluvit, ale jeden druhému nerozuměli. Jeden Rom, říkali mu Pervalo, vyndal z kapsy kousíček stříbra a podal ho Žlutému Gádžovi. Posunky mu naznačil, že si ho může nechat, když jim dá najíst. Žlutý Gádžo mu porozuměl a pozval je na své hospodářství, kde je hostil celý týden. Romové pochopili, že tady v této zemi se jim za cenu stříbra, zlata a drahých kamenů bude žít velice dobře.

U nich doma se používalo drahých kovů jen k výrobě talířů, nožů, džbánů, náhrdelníků, prstenů nebo náušnic. Aby poznali skutečnou cenu těchto kovů, musí se naučit řeči Žlutých Gádžů. Pervalo řekl, že musí chodit co nejvíce mezi žluté lidi, aby se jejich řeči naučili co nejdříve. Jenže Romové se báli opouštět své vozy, aby jim gádžové něco neukradli, a tak s tím nesouhlasili.

„Máte pravdu,“ řekl Pervalo, „to by se skutečně mohlo stát a my bychom pak zůstali na holičkách. Já už ale vím, co uděláme, já tohle hospodářství od toho Žlutého Gádže koupím, potom tady své bohatství ukryjeme a pozveme si učitele, kteří nás tu jejich řeč naučí.“

„Moudrá slova jsi pronesl,“ řekl jeden z Romů, „bud' naším vajdou!“ Protože to chtěli všichni, stal se Pervalo vajdou a všichni ho poslouchali.

Po týdně k nim přišel Žlutý Gádžo, hospodář, a posunky jim ukazoval, že už jim nemůže dát nic k jídlu, protože stříbro, které mu dali, už projedli.

Vajda už na něj čekal, vyndal z kapsy kus zlata velikosti kachního vejce, nejprve ukázal na celé hospodářství, potom na zlato. Když Žlutý Gádžo uviděl tak veliký kus zlata, zajiskřilo se mu v očích a ihned vše pochopil. Vzal si od vajdy zlato, sebral rodinu a odešel do vsi bydlet ke svému bratrovi. Hospodářství zůstalo vajdovi a Romům. Romové si ze svého bohatství ponechali jen malinkaté kousky, zbylé dobře poschovávali. Všichni společně začali hospodařit na vajdově hospodářství a při tom je učitelé, které si platili, učili řeči Žlutých Gádžů. Za půl roku se už s každým domluvili a za rok znali řeč Žlutých Gádžů zrovna tak dobře jako svou vlastní. Potom si každý Rom koupil své hospodářství a žil na něm i se svou rodinou.

Když se král té země dověděl, že u něj žijí nějací bohatí lidé, ale nikdo neví, odkud se vzali, poslal pro ně své vojáky. Vojáci přišli k Romům a řekli: „Náš král vás chce vidět, proto nařídil, aby k němu bez prodlení přišli vaši vůdcové nebo náčelníci.“

„Ale my máme jenom jednoho vůdce, vajdu,“ odpověděli Romové.

„Tak ať jde on a ještě alespoň pět lidí od vás!“

Vajda a pět mužů si oblékli ty nejlepší šaty, co měli, přichystali pro krále vzácný dar a odešli s vojáky. Když je vojáci vedli královským palácem do trůnního sálu, vajda si všiml, že král není tak bohatý, jak očekával, a řekl si, že za bohatství, které mu Romové nabídnou, jim ve všem vyjde vstříc.

A nemýlil se. Když došli ke králi a poklekli, vajda mu podal dar se slovy: „Vzácný králi, děkujeme ti za tvoje pozvání, a tady ti přinášíme skromný dárek. Buď tak hodný a přijmi ho od nás za to, že jsi nás nechal žít ve své zemi.“

Král se podíval na dar a nevěřil svým očím. Romové mu darovali dva veliké talíře, dvě lžíce, dva nože a dvě vidličky, to všechno ze zlata. Veliký zlatý meč vykládaný brilianty, který vážil nejméně osm kilogramů. Dále diamantový náhrdelník, zlaté prsteny a náušnice, jednu stříbrnou a jednu zlatou hroudu velikosti lidské hlavy a diamant veliký jako kachní vejce.

„No, jak vidím, pověst o vašem bohatství nelhala. Jste opravdu bohatí, když mi můžete toto vše darovat. Děkuji vám za to a slibuji, že v naší zemi můžete žít i nadále, a to nejméně deset let. Ted' mi však povězte, odkud jste, kdo jste a odkud jste přišli do naší země,“ řekl král.

Vajda mu vše začal vyprávět od samého začátku.

„Říkáš, že jste z Ráje na zemi? Ale já jsem o takové zemi nikdy neslyšel!“

O naší zemi neví nikdo než my Romové, protože leží uprostřed šest nebo sedm kilometrů vysokých hor, které se nedají projít.“

„Ale vy jste jimi prošli, ne?“

„Ano, králi, měli jsme veliké štěstí, my jsme je museli přejít, ale trvalo nám to hodně dlouho, než jsme našli alespoň náznak nějaké cesty.“

„Našli byste tu cestu znova?“

„Myslím, veliký a moudrý králi, že ano. Dělali jsme si tajná znamení, abychom se jednou mohli vrátit domů, ale sami se tam bojíme jít. Kdybys ty, králi, byl tak milostivý a poslal s námi své vojáky, aby nám pomohli osvobodit naše bratry a sestry z otroctví, přinesli bychom ti ne desetkrát, ale dvacetkrát větší dar než dnes!“

„Musíme všechno probrat na radě starších a potom uvidíme, co se dá dělat. Nyní jděte domů a můžete tam žít, jak už jsem řekl, deset let. Jak to bude dále, to uvidíme.“

Když Romové uslyšeli, že se vajda vrátil, všichni se shromáždili u jeho domu. Pervalo jim řekl: „Poslouchejte, u krále jsme pochodili velice dobře. Za dar, který jsme mu dali, zde můžeme žít deset let. Mluvili jsme i o našich

bratřech a sestřích a požádali krále o pomoc, ale na to nám hned neodpověděl. Musí se poradit s radou starších a my teď musíme čekat na jejich odpověď.“

Po roce přišli královští vojáci k vajdovi a poručili mu: „Ty a těch pět, co prve byli s tebou, půjdte s námi, očekává vás náš pan král!“

Všichni se sebrali, nezapomněli na dar, který měli už dávno připravený, a šli. Když přišli ke králi, přijal je jako nejlepší přátele. Hned je posadil za stůl a dal jim jíst a pít, co hrdlo ráčilo. Když se najedli, řekl: „Čekali jste dlouho, ale dočkali jste se. Už brzy půjdte pro své bratry a sestry, ale nepůjďte sami, půjdou s vámi moji vojáci.“

Romy tato zpráva velice potěšila a začali se radovat. Vajda padl na kolena a řekl: „Děkuji ti, moudrý králi, a kdybych znal tvého Boha, poděkoval bych mu také, protože je moudřejší než ten náš, když ti tak dobře poradil.“

„Chtěl bys, aby můj Bůh byl i tvým Bohem?“

„Chtěl! Tak chytrého Boha musí chtít každý Rom.“

„Dobře tedy. Dám ti s sebou sto kněží, aby přivedli tvůj národ na moji víru. Kolik vojáků ti mám dát?“

„Náš národ nikdy neválčil a ani nebude válčit se žádným jiným národem, proto náš král nemá mnoho vojska, snad čtyři sta, možná pět set vojáků, ne více. Kdybys mi dal tisíc vojáků, tak může být jeho království naším už za dva nebo tři dny.“

„Mluvíš pravdu? Nebude tisíc vojáků málo?“

„Nebude, veliký králi, naši vojáci mají zlaté meče a velice dobře s nimi umějí zacházet, ale podle nařízení našeho krále nesmí nikoho zabít. Tvoji vojáci takové nařízení nemají, a proto je můžou porážet jako ovce. Věř mi, králi, za několik dnů bude království mého švagra, Faňa!“

„Dobře, ať je po tvém. Ještě ode mne něco potřebuješ, nebo už je to všechno?“

„Když už jsi tak laskavý, dej mi ještě dvě stě hledačů pokladů! Jak jsem mohl vidět, tak vaše hory jsou už prohledané ažaž, a ty naše jsou naplněné poklady až k prasknutí,“ řekl Pervalo.

„Máš je mít, ale kdo to všechno zaplatí? Máte ještě nějaké bohatství?“

„Nemáme, králi,“ zalhal vajda, „když jsme k tobě jeli, tak jsme všechno, co máme, obětovali na dárek pro tebe. Je tak nanicovatý, že se ti ho stydím dát. Na, podívej se sám!“ řekl a podal mu tři hadrové pytlíky.

Král se podíval do pytlíků, v jednom byly drobné kousičky stříbra, v druhém drobné zlato a ve třetím drobounké diamanty a drahé kamínky.